

Verdiskapningsprogrammet for fornybar energi i landbruket – retningslinjer for saksbehandling og tildeling av tilskudd 2018

Om programmet:

Programmet skal stimulere til økt bruk av fornybare energikilder, og har to satsingsområder: Bioenergi i landbruket (varmeanlegg) og flisproduksjon.

Oppdrag:

I Landbruks- og matdepartementets nasjonale strategi for næringsutvikling "Ta landet i bruk" angis følgende hovedstrategier innen bioenergi:

- Utvikle innovasjonssystemer og verdikjeder
- Realisere potensialer for økt bruk av bioenergi gjennom investeringer i brenselproduksjon og varmeanlegg
- Synliggjøring, profilering og kommunikasjon om muligheter knyttet til økt bruk av bioenergi
- Arbeide for å oppnå gode rammebetingelser og økt handlingsrom, og for at næringen skal utnytte disse mulighetene.
- Økt FOU på kostnadseffektive driftsmetoder og ny eller bedre teknologi.

Formål:

Programmet skal stimulere jord- og skogbrukere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel, ferdig varme eller annen energi. I tillegg til å gi økt verdiskaping skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til.

Mål

Innovasjon Norge skal dokumentere både verdiskaping og energieffektivitet for de ulike satsingsområder i programmet. Og alle prosjekter som gis støtte må kunne vise til klar reduksjon i utslipp av klimagass.

Programmet skal bidra til at landbruket:

- selger varme eller annen energi basert på biobrensel,
- bruker bioenergi i egne bygninger og virksomhet,
- selger biobrensel.

Det er et bakenforliggende mål at programmet skal ha synlig virkning i kulturlandskapet. Derfor legges det stor vekt på at det bygges anlegg som bidrar til utnyttelse av energi fra skog eller kulturlandskap. Alle anlegg som bygges med støtte fra programmet skal derfor bygges for å kunne bruke lokalt produsert brensel. Det er videre et mål at varmeselskapet sjøl eller andre bønder har mulighet til å bli brenselleverandører.

Målgruppe:

Målgruppen for programmet er bønder og skogeiere. Innen enkelte deler av programmet kan andre aktører gis tilskudd dersom det fremmer programmets målsetting. Innovasjon Norge vil prioritere de prosjekter som har høy eierandel innen landbruket.

For kompetansetiltak og forstudier kan støtte gis til organisasjoner der bønder og/eller skogeiere er medlemmer eller eiere eksempelvis skogeierlag, allmenning og så videre.

Investeringsstøtte kan bare gis til bønder og/eller skogeiere eller små selskaper der disse er eiere. Det kreves at eiere av landbrukseiendom innehar over 50 prosent av eierandelen ved etablering av selskaper som skal støttes i investeringssaker. I tillegg kan Statskog, allmenninger, landbruksskoler og selskaper som operer innen biobrenselproduksjon og som fremmer bioenergi-programmets formål, søke om støtte til investeringer.

INs generelle policy

Innovasjon Norges policy for bedriftsrettede finansielle virkemidler er styrende for tildeling av tilskudd innen bioenergiprogrammet. Se særskilt kapittel VI. *Policy for tilskuddsvirksomheten:*

Det kreves at

Tilskuddet må være utløsende for realiseringen av et prosjekt.

Tilskudd kan ikke gis som ordinær driftsstøtte.

Prosjektlønnsomhet, potensial og risiko i prosjektet, danner utgangspunkt for utmåling av tilskudd. Prosjektet skal være samfunnsøkonomisk lønnsomt før tilskudd. Prosjektene skal være bedriftsøkonomisk lønnsomme etter tilskudd, hensyntatt til risikoen i prosjektene; dvs. at prosjekter med høy risiko skal tilfredsstille et høyere avkastningskrav enn prosjekter med forventet lav risiko.

Programmet er meldt som gruppeunntak til Efta Surveillance Authority (ESA) etter forordning nr. 651/2014 av 17.juni 2014. Innovasjon Norge har valgt å benytte lavere tilskuddssatser enn det som ESA åpner for ved gruppeunntaks-reglene.

Landbrukseiendom:

Landbrukseiendom:

1. Eiendom med jord- og skogareal til sammen større enn 100 daa. Se forøvrig konsesjonslovens § 4. De eiendommer som ut fra konsesjonslovens arealgrenser ikke er konsesjonspliktig faller utenfor bioenergiprogrammet. Det er videre et vilkår at arealet i kommuneplanens arealdel er definert som LNF-areal og ikke regulert til annet formål enn landbruk.

2. Eiendom som er mindre enn 100 daa, men som er i aktiv drift og jevnlig søker og mottar produksjonstilskudd.

For Finnmark gjelder følgende:

Finnmark har spesielle eiendomsforhold i forhold til landet for øvrig ved at 95 % av skogarealene i fylket er eid av Finnmarkseiendommen. I Finnmark kan også foretak som ikke oppfyller kravene til landbrukseiendom omfattes av bioenergiprogrammet når støtten medfører etablering av varmeanlegg som:

* bidrar til å opprettholde eller skape ny aktivitet i skogbruket i fylket

* bidrar til at kulturlandskapet skjøttes og opprettholdes

Foretak som søker må likevel operere innen landbruket eller tilknyttede virksomheter, som eksempelvis skogsentreprenører, mindre trebedrifter, bygdeservice etc.

Programmet skal kun støtte anlegg som skal brenne rent trevirke, bakhun og/eller halm/planterester fra jordbruk, samt pellets og briketter basert på skogsråstoff.

Støttemottakere som velger å bruke annet brensel kan i ettertid bli avkrevd tilbakebetaling av støtten.

Anlegg som gis investeringsstøtte fra Enova kan ikke samtidig få investeringsstøtte fra Innovasjon Norge.

Programmet gir tilskudd innen følgende satsingsområder:

Investering:

- Anlegg for varmesalg
- Gårdsvarmeanlegg
- Veksthus
- Biogass-, biokull- og kraft/varmeanlegg
- Flislager og tørkeanlegg for brenselproduksjon for salg

Utrednings og kompetansetiltak:

- Konsulenthjelp til forstudier
- Forprosjekter og utredninger
- kompetanse- og informasjonstiltak
- Utviklings- og utredningstiltak

For alle områder gjelder at egeninnsats godkjennes med IN's sats for landbrukssektoren.

Søknad skal sendes elektronisk fra våre hjemmesider

Anlegg for varmesalg

Ordningen gjelder for varmeanlegg med planlagt effekt på fyrkjel inntil 6 MW.

Hva omfattes:

Fyrhus, nye varmeanlegg, backupløsninger, brensellager for inntil 1 års forbruk og varmedistribusjon fram til og med varmeveksler og måler hos varmekunde. Kostnader til planlegging, prosjektering og byggetillatelse kan tas med der dette ikke er inngått i tidligere i forstudie eller forprosjekt.

Hva omfattes ikke:

Brukt utstyr, utstyr og installasjon i varmekundens bygninger ut over varmeveksler og måler. Utstyr til brenselproduksjon, og transport.

Vilkår:

Minst 50 % av eierandelen i varmeanlegget skal være hos eiere av landbrukseiendom.

Varmemåler må installeres og søker må på forespørsel rapportere varmeleveranse-/varmeproduksjon pr år i inntil 5 år.

Søknad og tilskuddssats:

Generelt gis inntil 45 % tilskudd. Øvre grense for støtte fra bioenergiprogrammet settes til kr. 10 000 000,- pr prosjekt.

Søker må sende ordinær investeringssøknad, elektronisk.

Investeringen i varmeanlegg må vise tilfredsstillende lønnsomhet. Pris på tilsvarende energileveranse innen strøm nyttes som sammenligningsgrunnlag. Regnskap må føres for prosjektet.

Gårdsvarmeanlegg

Formål og bakgrunn.

Ordningen med tilskudd til gårdsvarmeanlegg skal bidra til at landbruket i større grad bruker bioenergi, og sikrer en varig bruk av bioenergi til oppvarming. Dette innebærer at verdiskapingen rundt produksjon og bruk av bioenergi i størst mulig grad skal være hos de som driver landbruksvirksomhet.

Videre er det ønskelig at ordningen med tilskudd til varmeanlegg på landbrukseiendommer, bidrar til å øke kompetansen både innen landbruket og innen utstysleverandører og VVS bransjen.

INs hovedsatsing er at bønder satser på bygging av biobrenselanlegg for varmesalg. Det er et mål at de bønder som etablerer egne fyringsanlegg i neste omgang fatter interesse for å bygge større anlegg for eksterne varmekunder.

Det vektlegges fra LMD at ordningen skal gi ringvirkninger i alle landets fylker.

Gårdsvarmeanlegg til næringsformål

Ordningen gjelder kun varmeanlegg bygd på landbrukseiendom.

Ordningen gjelder landbrukseiendommer som er registrert med en avgiftspliktig omsetning på over kr 50 000 pr år, innen jord-, hage- og skogbruksnæringer. Avgiftspliktig omsetning for de to siste regnskapsår må dokumenteres.

Ordningen gjelder også på landbrukseiendommer der varmebehovet har økt som følge av omlegging av produksjonen, og som har behov for utskifting av eksisterende fyrkjel. Det forutsettes at økningen i varmebehovet er på minst 25 000 KWh pr år. Støtte til utskifting av fyrkjele uten økt varmebehov, kan ikke gis dersom anlegget har vært støttet av IN og i drift mindre enn 15 år.

Vilkår:

Varmemåler må installeres, og søker må på forespørsel rapportere varmeproduksjon pr år, i inntil 5 år.

Søknad og tilskuddssats:

Det gis inntil 35 % støtte av inv. kostnad. Øvre tilskuddsgrense er kr 1 000 000. Der biobrenselanlegg bygges i tilknytning til utbygging av ny driftsbygning med varmebehov, kan maksimalt tilskudd økes med kr 50 000. Dersom flere gårdsbruk bygger fellesanlegg, kan total tilskuddssum økes, men ikke prosentsats.

Det skal ikke gis tilskudd etter denne ordning, dersom samme varmeanlegg har mottatt annet direkte tilskudd f.eks. BU midler eller tilskudd fra ENOVA. Derimot kan programmet finansiere varmeanlegget, mens f. eks næringsbygg for øvrig finansieres av BU midler.

Søker må sende ordinær investeringssøknad, elektronisk. Investeringen i varmeanlegg må vise tilfredsstillende lønnsomhet. Dersom varmegjenvinnings- og solanlegg inngår i prosjektet, skal disse delene være samfunns- og

bedriftsøkonomisk lønnsomme. Pris på tilsvarende energileveranse innen strøm nyttes som sammenligningsgrunnlag. Regnskap må føres for prosjektet.

Godkjent egeninnsats kan tas med i regnskapet med kr 350 pr time etter timeliste.

Hva omfattes:

Alle kostnader til fyrhus, nye varmeanlegg, distribusjon av varmen fram til alle typer bygg, inklusiv varmeveksler, varmeavgivelsesenheter til næringsbygg og lager for brensel for inntil en fyringssesong, kan tas med. I tillegg kan varmegjenvinnings- og solanlegg gis støtte, der dette inngår som en del av biobrenselanlegget.

Ved utbygging av korntørke kan bio-oljekjel støttes, når denne installeres sammen med biobrenselanlegg. Effekten på bio-oljekjelen må ikke overstige 1,5 ganger biobrenselkjelen. Avtale om leveranse av bio-olje må foreligge.

Hva omfattes ikke:

Brukt utstyr, utstyr til brenselproduksjon og transportutstyr kan ikke medtas.

Gårdsvarmeanlegg til boligeiendom på gardsbruk

Tilskudd gis til eier av landbrukseiendom jfr. ovenstående definisjon.

Fyrrom regnes som del av varmeanlegg. Solvarme-, solcelle- og varmegjenvinningsanlegg kan inngå, når dette kobles sammen med varmeanlegget.

Varme-anlegget kan nyttes til en eller flere boliger eller kombinasjon bolig og næring. Det gis tilskudd både der det bygges nye anlegg eller der eldre fyringsanlegg fornyes, oljekjeler skiftes ut etc. Støtte til utskifting av fyrkjele/anlegg, kan ikke gis dersom anlegget har vært støttet av IN og i drift mindre enn 15 år.

Det kreves en total kostnad til fyrrom, varmeanlegg og/eller varmeinstallasjon i bygning på minst kr 150.000. inkludert MVA. Kjøp og installasjon av ny fyrkjel må være en del av tiltaket.

IN legger opp til forenklet behandling og kort behandlingstid. Det stilles ikke krav til lønnsomhet for denne type anlegg, men søker må vise at anlegget er fullfinansiert. Det gis i denne ordningen ikke mulighet for delutbetaling. Tilskuddet skal først utbetales i sin helhet når planlagt tiltak er ferdig og kostnadene er rapportert.

Forventet energileveranse med basis i bioenergi, må oppgis i søknadnaden.

Til varmeanlegg med halm/planterester, bakhun eller ved som brensel gis kr 40.000

Til varmeanlegg med flis, pellets og briketter som brensel gis kr 50.000.

Veksthus.

Det kan gis støtte til investering i nye varmeanlegg i veksthus.

Veksthusnæring betraktes i denne sammenheng som landbruk. En ser derfor bort fra kravet om landbruksareal over 100 daa, som vilkår for å få tilskudd.

Hva omfattes:

Alle kostnader til fyrhus, nye varmeanlegg, distribusjon av varmen fram til alle typer bygg, inklusiv varmeveksler, varmeavgivelsesenheter til næringsbygg og lager for brensel for inntil en fyringssesong, kan tas med. I tillegg kan varmegjenvinnings- og solanlegg gis støtte, der dette inngår som en del av biobrenselanlegget.

Hva omfattes ikke:

Brukt utstyr, utstyr til brenselproduksjon og transportutstyr kan ikke medtas.

Søknad og tilskuddssats:

Det ytes inntil 35 % investeringsstøtte til anlegg med maks kr 8 000 000.

Det skal ikke gis tilskudd etter denne ordning, dersom samme varmeanlegg har mottatt annet direkte tilskudd f.eks. BU midler eller tilskudd fra ENOVA.

Søker må sende ordinær investeringssøknad, elektronisk. Investeringen i varmeanlegg må vise tilfredsstillende lønnsomhet. Dersom varmegjenvinnings- og solanlegg inngår i prosjektet, skal disse delene være lønnsomme. Pris på tilsvarende energileveranse innen strøm nyttes som sammenligningsgrunnlag. Regnskap må føres for prosjektet.

Godkjent egeninnsats kan tas med i regnskapet med kr 350 pr time etter timeliste.

Øvre grense for effekt på fyrkjel er 2 MW.

Varmemåler må installeres og søker må på forespørsel rapportere varmeproduksjon pr år, i inntil 5 år.

Biogass-, biokull- og kraft/varmeanlegg (CHP)

Ordningen gjelder for anlegg i tilknytning til landbrukseiendommer og landbruksskoler.

Ovenstående retningslinjer for tilskudd til varmesalganlegg gjelder også for anlegg som kan produsere kraft/varme, biokull og eller biodrivstoff med bioenergi som råstoff.

Likevel vil hvert enkelt prosjekt måtte vurderes separat og retningslinjene for varmesalganlegg brukes så langt de er relevant.

Ved fastsettelse av tilskudd skal miljøforhold tillegges vekt. Generelle krav til lønnsomhet kan reduseres dersom anlegget har gode miljømessige og fagmessige kvaliteter som det er viktig å få vist i praksis. Risiko og håndtering av hendelser knyttet til lekkasjer og eksplosjoner skal være kartlagt iht forskrift om håndtering av farlig stoff og veiledninger til denne.

Søkere skal ha en klar forankring i landbruket og benytte råstoff direkte fra landbruket som hovedenergikilde. I tillegg til eiere av landbrukseiendommer kan landbruksskoler være søkere til anlegg.

Det må dokumenteres at teknologien som tenkes benyttet fungerer med rimelig grad av sikkerhet.

IN kan støtte forstudier, forprosjekter og utredningsprosjekter innen dette felt, der det vurderes som realistisk at utredningen kan munne ut i et lønnsomt investeringsprosjekt. Det vektlegges at prosjektet må være av en viss størrelse og ha potensial for salg av hele energimengden som produseres. Utredningen må kunne offentliggjøres når den er ferdig.

SLF kan tildele midler til kompetanse og utredning innenfor program for klimatiltak i Landbruket. IN vil under behandling av søknader innen dette felt ha en tett dialog med SLF i forhold til søknader i SLF vedr klimatiltak i landbruket.

Anlegg som gis investeringsstøtte fra Enova kan ikke samtidig få investeringsstøtte fra Innovasjon Norge. Investeringsstøtte kan gis med inntil 45 % av godkjente kostnader.

Søker må på forespørsel fra Innovasjon Norge rapportere årlig netto energiproduksjon fra anlegget og hva energien er brukt til, i inntil 5 år etter at anlegget er satt i drift.

Utredning, utvikling og kompetanse

Forstudier – utredningsfasen:

Tilskudd til forstudier kan ytes til prosjekter som kan munne ut i et anlegg for varmesalg, biogass-, biokull- og kraft/varmeanlegg (CHP), veksthus og komplekse gårdsvarmeanlegg.

Til forstudier gis 50 % støtte inntil 50 000 kr. Det forutsettes at egeninnsats fra søker ikke overstiger 50 % av godkjente kostnader.

Ordningen gjelder prosjekter som kan munne ut i anlegg i den størrelse og type som er aktuelt for investeringstilskudd fra bioenergiprogrammet

Søker av forstudier må ha skaffet seg kompetanse innen bioenergi gjennom deltagelse på fagarrangement, kurs, studieturer etc. før tilskudd til forstudie kan innvilges. Det er også en forutsetning at søker er involvert i arbeidet med forstudien i betydelig grad.

Videre må prosjektet ut fra IN's vurdering være interessant for en nærmere utredning.

Dersom det skal utredes prosjekter i kommunesentra eller for offentlige bygg er det en fordel om kommunen først har utarbeidet en energi- eller varmeplan. Enova yter støtte til kommuner for slik planlegging. IN sin støtte til forstudie kan deretter gå lenger i retning av varmeanleggets utforming og dimensjonering samt utrede muligheten for brenselleveranse, selskapsetablering, organisering av byggevirksomhet og drift.

Potensielle varmekunder bør ha undertegnet en intensjonsavtale som dokumenter ønsket om å bidra til at prosjektet blir utredet.

Innholdet i forstudien skal ikke være generelle vurderinger av bioenergi, men i størst mulig grad være spesifikke vurderinger av muligheter og begrensninger på det angjeldende sted.

Forprosjekter – Etableringsfasen:

Der en forstudie eller utredning viser at prosjektet har gode muligheter for etablering av et framtidig varmesalgsløst eller biogass-, biokull- og kraft/varmeanlegg (CHP), kan det ytes støtte til forprosjekt. Dette omfatter nødvendige tiltak i forbindelse med etablering av varmeselskapet, utarbeidelse av anbudsdokumenter, inngåelse av avtaler, samt prosjekteringsarbeid i forbindelse med anlegget. Forprosjektet kan også inneholde kompetansetiltak for de aktørene som deltar i selskapet. Det er også en forutsetning at søker er involvert i arbeidet med forprosjektet i betydelig grad.

Kun enkeltpersoner eller foretak som selv har til hensikt å etablere varmeanlegg og som fyller bioenergiprogrammets kriterier kan søke om forprosjektmidler.

Det kan gis inntil 50 % støtte av godkjente kostnader i budsjett. Deler av kostnadene må være innkjøpte tjenester.

For forprosjekter til anlegg for varmesalg skal støtten ikke overstige 150 000 kr.

Fylkesvise informasjonstiltak:

Innovasjon Norges distriktskontor kan bevilge støtte til søknader informasjons og opplæringstiltak.

Tiltak skal være tydelig rettet mot informasjon om flisproduksjon og bioenergi.

Det forutsettes at organisasjoner, fylkesmannen, fylkeskommunen, Innovasjon Norge eller andre som kan organisere kompetanse- og informasjonstiltak, søker om midler til dette.

Det forutsettes at søker eller søkers samarbeidspartnere minst bruker like mye i egne midler som det beløpet det søkes om. Midlene skal prioriteres til konkrete aktiviteter rettet mot næringsaktører framfor lønn til prosjektleder.

Det er ønskelig at tiltak har forankring i lokalt styrende dokument.

Det må ved søknad foreligge en kortfattet plan for tiltakene. Planen bør ha et perspektiv over flere år. IN's Distriktskontor setter om nødvendig egen søknadsfrist.

Utviklings-, kompetanse- og utredningstiltak:

For utviklings-, utrednings- og kompetansetiltak som er landsdekkende eller har interesse, kan IN gi støtte etter nærmere vurdering. Tiltak må være konkret rettet mot å bidra til å nå bioenergiprogrammets mål.

Testing og utvikling av ny teknologi som er konkret rettet mot å bidra til å nå bioenergiprogrammets mål, kan innvilges støtte etter nærmere vurdering, dersom det ikke er aktuelt å benytte andre støtteprogrammer.

Lager- og tørkeanlegg for brenselsflis

Vilkår for å tildele støtte:

Støtten skal være utløsende på ny flisproduksjon, men kan og støtte utvidelser og produksjonsforbedringer hos etablerte virksomheter i bransjen.

Prosjektarbeid med kort tidshorisont for gjennomføring, skal prioriteres. Dersom IN mener markedet er godt nok utviklet i et område kan støtte avslås.

EØS

Tildeling av støtte vil følge IN's retningslinjer vedr EØS-regelverket.

Støtte kan gis som bagatellstøtte med inntil 200 000 € pr tre år. Søker må opplyse om tidligere mottatt bagatellstøtte.

Investeringsstøtte:

Hva kan støttes:

Støtte kan gis til opparbeidelse av tomt, lagertak, flistørker.

Hva støttes ikke:

Flis og hogstutstyr, transportutstyr, bil, containere, traktor og kjøp av tomt.

Krav:

Det må foreligge avtaler for salg av brensel. Anlegget bør kunne levere forskjellige kvaliteter/størrelsessortiment av flis for å kunne dekke kommende etterspørsel fra både store og små varmeanlegg. Tilleggsvarme til flistørker skal basere seg på bioenergi/fornybar energi.

Det skal som hovedregel ikke innvilges tilskudd til lager og tørke i regioner/områder, der det er etablert nok kapasitet.

Det forutsettes at årlig flisproduksjon skal være minst 3000 løs m³, og at dette kvantum skal kunne dokumenteres innen fem år.

Oppsummering støttesatser

Prosjekttype:	Maks tilskudds Sats %	Maks
Investering:		
Anlegg for varmesalg	45	10 mill kr. og 6 MW effekt
Gårdsvarmeanlegg til næringsformål	35	kr 1 000 000
Gårdsvarmeanlegg til boligformål (totalinv.>150.000 kr)		Ved: kr 40.000 Flis, pellets, briketter: kr 50.000
Veksthus	35	8 mill kr og 2 MW effekt
Biogass-, CHP- og biokull anlegg	45	8 mill kr
Lager- og tørkeanlegg for brenselstøtte	25	Gis som bagatellstøtte
Utredning og kompetanse:		
Forstudier	50	kr 50 000
Forprosjekter	50	kr 150 000
Fylkesvise informasjonsmidler/opplæring	Etter vurdering	
Kompetanse og informasjonstiltak	Etter vurdering	

Utredningstiltak	Etter vurdering	
Utviklingstiltak	etter vurdering	

Oppdatert 01.01.2018